„ЗАСТАВА“ излази редовно:
Средом, петком, недељом, на целом табаку, уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру).
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ у Нови Сад у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 158. У Новоме Саду у петак 16. (28.) октобра 1881. ГОДИНА XVI.

УГАРСКИ ДРЖАВНИ ПРОРАЧУН ЗА г. 1882.

Адреска расправа је довршена у угарскоме земаљском сабору и она је мимо општег очекивања само кратко време трајала.

У једној од последњих седница заступничке куће угарскога сабора изнео је министар финансија гр. Сапари државни прорачун за годину 1882.

Тај свој прорачун пропратио је министар, као што је то и досада бивало, подужом беседом.

И из саме престолне беседе, којом је отворен садашњи земаљски сабор, могло се слутити, да и нови државни прорачун неће претстављати ведру и веселу слику.

Та се слутња сада и обистинила.

Државни прорачун за год. 1882. показује дефицит од 25·66 мил. фор.

Кад упоредимо тај дефицит, што нам предстоји за г. 1882, са последњим нашим државним прорачуном, то излази, да је дефицит у државном прорачуну од године 1882. у пуна два мил. фор. већи, него што је то прелиминовано било у државном буџету од г. 1881.

Да видимо, како стоје приходи и расходи новога, према приходима и расходима последњега прорачуна.

Редовни приходи су прелиминовано за г. 1882. у округлој суми: 278 мил. ф. (у 11·5 мил. фор. више него у прошлој години.)

Прелазни приходи су прелиминовани у 23·5 мил. фор. (у 13·57 мил. фор. више, него у лањској години.)

По томе нови државни прорачун у обе поменуте ставке примања надмаша прорачун од год. 1881. у 25·07 мил. фор.

Редовни расходи су прелиминовани за г. 1882. у 292.76 мил. (у 12·2 мил. више него за годину 1881.)

Прелазни расходи и инвестиције су узете у 29·36 мил. (у 14·49 мил. више него за годину 1881.

Ванредни заједнички издатци пак прелиминовани су од прилике у једнакој своти као и за г. 1881: у 1·9 мил. фор.

И најновији наш државни прорачун показује то исто, што су показивали и прошли буџети: ди држава сваке године има све више прихода, али да се и при свим тима годишње повећаним приходима, који су и за г. 1882. у пуних 25 мил. више прелиминовани, годишњи дефицити ни најмање не умањују.

А то је баш зло, које задаје најозбиљније бриге.

Да је пореска снага ове земље већ тако јако исцрпљена, да би даље повишавање морало трошити и саму њену капиталну снагу, о томе влада опште уверење.

Државни порез је за последњих пет година повишен за 30 мил. фор.

У новом државном прорачуну прелиминовано је у име годишњег редовног прихода 278 мил. У аустријском државном прорачуну пак од г. 1881 чини та свота нешто преко 407 мил.

Када упоредимо обе ове своте, то видимо, да су у другој половини наше монархије, у Аустрији, редовни државни приходи у 129 мил. већи него у Угарској.

Али је Аустрија и много богатија земља од Угарске, јер је тамо скоро свуда лепо развијена и унапређена индустрија, а како јако доприноси индустрија благостању земље, томе као најјаснији доказ служе богате западне државе у Европи.

И што је Аустрија заиста богатија земља од Угарске, за то она и даје на такозване заједничке трошкове целокупне монархије близу 70% а Угарска нешто преко 30%.

Према томе може се с правом тврдити, да су у Угарској далеко већи порески терети, него што су у Аустрији.

Што је дефицит тако знатан и у државноме прорачуну за г. 1882., томе су узрок и велике инвестиције, на име за грађење железница и регулисање река, за које је у новом буџету прелиминована свота од преко 29 мил. фор.

Лепа је и похвале достојна тежња садашње владе, да се корисним инвестицијама подигне пореска снага ове земље.

Нико не пориче, да је то једно од најбољих средстава, што унапређује опште материјално благостање, чиме посредно добијају и саме државне финансије.

Али у томе мора јако опрезна бити и влада и земаљско заступништво, тим више, што тако неповољно стоје наше државне финансије.

Да досадашње инвестиције, на које је земља у току ових десетак година издала толике милионе, не доносе саразмерна прихода, види се и из тога, што држава сваке године мора да плаћа тако угледне суме у име каматне гаранције за приватне железница, па у то име је и за г. 1882 прелиминовано 11 мил. фор.

То је јасан доказ, да не рентирају довољно те железнице, за које је држава примила гаранцију, а то треба да служи као озбиљна опомена и за владу и за земаљско заступништво, да у напредак буду само за такове инвестиције, којима је корист очевидна и које неће теретити годишње буџете.

Тога начела држао се седи Гици, када је оно након Керкапоља примио на себе тешки задатак, да поправи и препороди државне финансије.

Тога правца држао се и К. Сел, и признати се мора, да су на тај начин и за кратко време постигли лепе резултате.

Италија, које су финансије још пре неколико година далеко горе стајала него угарске, само се на тај начин опростила својих големих дефицита, што је за неко време, што је већма могла, ограничила све своје и редовне и ванредне издатке.

Док год постоје тако големи дефицити, главна брига треба да је, да се што већма постигне равнотежа у годишњим приходима и расходима, и док се год не постигне та жељена циљ, оправдане су само такове инвестиције, које се у интересу земље никако не дају одложити.

У ту врсту инвестиција спадало би на пр. регулисање Дунава, Тисе и њихових суречица, а у хатар отклоњења тако честих поплава, које земљу у милионе оштећавају.

Један од главних разлога, који је повода дао фузији између деаковске странке и средње левице, била је и жеља, да се уреде државне финансије и да се васпостави равнотежа у годишњим расходима и приходима.

Та циљ није још ни из далека постигнута и државни дуг све већма расте.

Од г. 1867 амо, од када Угарска има своју сопствену владу и управу. нарастао је њен државни дуг са близу једним милијардом.

На цео свој државни дуг има Угарска сада годишње да плаћа 107 мил. интереса!

Ово је и по себи већ довољан разлог, који категорично захтева, да се у државној управи заведе што већа штедња.

Нови дефицит износи 25·66 мил. Осим тога долази ту још и свота од 14 мил. за грађење будапештанско-земунске железнице и други издатци, на име амортизација држ. дуга, што све чини преко 22 милиона.

Да се покрије дефицит од 25.66 мил. изјавио је министар финансије, да се неће повишавати директни порез, и то је свакако једна од светлих страна у прорачунском извештају, што се може узети на повољно знање.

Поменути дефицит имаће се делом покрити повишењем пореза на петролеј и спиритус, даље порезом на точење пића, на асекурације, ревизијом царинске тарифе и т. д.

Од свега тога министар се нада, да ће ући у држ. благајницу 8·8 мил. Ако би се пак добила само половина те своте, то би онда дефицит износио 21 мил. фор. који ће се имати покрити кредитним операцијама — новим зајмом.

Исто тако мораће се употребити кредит и за амортизацију држ. дуга и за грађење будапештанско-земунске железнице, за која оба издатка требаће преко 22 мил. форината.

Услед повољних прилика, које су у последње време наступиле на новчаним пијацама, почели су и угарски државни папири у вис ићи и, користећи се тим околностима, предузео је наш министар финансија посао конверзије такозваног дуга златне ренте од 6% у 4% ренту и та је конверзија у толико сретно реализовано што је држава том финансијском операцијом до сада уштедила до 1·5 мил. на камати.

До сада је близу половине тога државног дуга преобраћено.

Како треба скорим да се спроведе конверзија и друге половине државнога дуга златне ренте а држава у име горњега дефицита, и да би набавила нове милионе за грађење будапештанско-земунске железнице и амортизацију свога, дуга на ново притећи мора новчаним пијацама, то је основана бојазан, да ће и даља конверзија златне ренте а и ново подизање зајма скопчано бити са већим тешкоћама, него што је досада било.

Владини кругови не осећају те бојазни и они са пуним поверењем гледе у будућност.

Време ће скорим показати, да ли је оправдано било то њихово велико поуздање.

—α.

ПРЕД САБОРСКЕ ИЗБОРЕ.

У прошлом броју листа саопштили смо проглас неколицине бирача у Н. Саду на бираче за српски народно-црквени сабор поводом сазива сабора за 15. (27.) новембар о. г.

И ако је проглас излив назора и жеља неколицине бирача Србаља, ипак слободно се може рећи, да је он огледало назора и жеља целокупне српске народне странке, а може се рећи и народа српског, јер се јавно мишљење српског народа у том погледу од толико година кристалисало, и у прогласу је само вернога израза нашло.

Од свеобе српског народа овамо није се ни један сабор српски у таким спољашњим околностима и унутрашњим ванредним одношајима нашим бирао и састао, као што ће се предстојећи бирати и састати.

Нема сумње, да ће наши и политични и црквени противници све силе напрегнути, сва средства, којима контроле нема, употребити, да дођу до таког сабора, да постојећим формалним автономним путем своју намеру постигну, да од самога сабора искрешу себи повољног митрополита-патријара, ма да је њин кандидат код народа у највећем неповерењу.]

С тога предстоји и жива и мучна изборна борба, какве још није било.

Сад ја дошао нов Видов-дан у борби народа за своја крвљу стечена, од владаиаца привилегисана, и самим земаљским законима ујамчена права, и сад ће се видити: ко је вера, коли је невера.

Ми се надамо, да ће се баш сад свест народа у најсјајнијој светлости својој показати, и да ће народна свест и жеља, право и интерес уставно победити противнике народно-црквене автономије — црквену реакцију.

Жалосно је то, да су само Срби једини они, који обрана и утврђење народно-црквене автономије — овог крвавог стеченог права — толико времена, труда, трошка, и — муке стаје.

Но нека не мисле наши политични власници, да ће они тиме и политичну борбу, коју они погрешно са народно црквеном у свези стојећом сматрају, сејањем раздора, и повлађењем јерархијској самовласти ослабити — не, на против кад народ види, да му се и на народно-црквеном пољу смета, да му се и сама светиња вређа — он ће се онда тек утврдити у вери: да не остаје друго, него на сваком пољу јавног живота уставна обрана, и уставна борба. Задовољење пак на народно-црквеном пољу имало би уплива и на ублажење политичне борбе, и ускорење измирења. Проглас народне странке је у језгри:

Прво негативно — никако и нипошто избор човека, који није пријатељ народно-црквене автономије, и коме је с тога глас народа још од Мајтињијевог доба противан.

Друго позитивно: „Слобода избора онаква лица са митрополита, у коме ће наша народно-црквена автономија стећи свога поборника. Који је то — то сав народ зна, и надамо се, да ће светлост народне свести и зраком вишње правде озарена бити.

Треће: Уређење још неуређени автономни одношаја.

Народ нека се постара за избор заступника за ту тројну сврху способни.

Није јасно, да ли ће сабор бити не само изборни, него и расправни, јер се у одпису само избор митрополита спомиње. Но у нас ни по пракси, ни по потврђеном саборском устројству нема разлике међу изборним и расправним сабором, шта више, имали смо и сабора расправни пре избора. Но ипак није чисто и јасно. Влада као да је себи оставила слободне руке, што нећемо сад да разбирамо, јер су разне евентуалности могуће, но које ће сабор и народ увек наћи на путу законитости, али и — уставне обране своји законити права и интереса.

Дакле спремајмо се на изборе мирно, али мушки, свуда са законом у руци противу какви незаконитости и злоупотреба на противној страни.

Имамо још једну озбиљну реч свештенству нашем.

Колико слобода, толико је и православље у овом времену и у овим околностима наслон наше наше народности.

Ви сте, браћо! Срби, — ви сте и супрузи и оцеви. Ви имате потомке: синове, кћери, унучад српску. Не само ваш мирни живот, и боља срећа ваша и породица вам, него и лепо име синова ваши у народу зависи од владања вашег не само у својим местима, него и према општој, нама и вама, и нашем потомству заједничкој народној, наиме народно-црквеној ствари. Не идите за умложењем ваше црквене власти, јер би то само раздор овековечило, а свештенство још под већу калуђерску самовласт довело — на материјалном пољу обстанка свештенства, тим ће боља намира бити, што се свештенство народније покаже.

Ми се радујемо, што још можемо веровати, да је велика већина свештенства на страни народа, изузимајучи неколицине, који владање већ показује, зашто су таки.

За свештенство је особито сад: Видовдан, да покажу веру спрам народа свога, који је темељ и цркве, и црквене самоуправе.

И учитељи народни ваља да су на мети. И њина ће судбина бити скопчана са утврђењем и ојачањем народно-црквене автономије у слободнијем правцу.

Напослетку обраћамо пажњу браће, који имају изгледа на сабор као чланеви му доћи, да се спреме с проучењем потреба и жеља своје околине у народно-црквеном животу, да собом на сабор донесу спрему. И иначе и други стручњаци, а особито свештеници и учитељи ваљало би да се постарају за градиво саборски расправа. Расправе саборске брже би текле.

Оволико за сад пред избором и састанком сабора.

Политички преглед.

По на пред удешеном програму, синоћ је стигао **талијански краљ у Беч**, и данас су већ почеле светковине, што су за ту прилику спремљене. Но нас се не тичу спољашњи знаци обичне куртоазије, који су само љуска; нас се тиче језгра самога чина, шта значи на име састанак Аустро-угарског и талијанског монарха. Извесно је, да се Талијанска приближује Аустро-немачком савезу; но у каком ће то облику бити и каква ће политичка констелација после тог у Јевропи настати, то ће скора будућност показати. Осим краљице Маргерите, прате краља Умберта министар-председник Депретис са тајницима из министарства унутрашњих, Бертарелом и Чигијером, и министар спољашњих Манчини са талијанским послаником из Београда Тосијем, кабинетским шефом Бијанчијем де Лавања и тајником Данијелом.

Дакле све саме еминентно политичке личности. Оба су министра окружницама и по Италији и страним земљама нотификовала кнежев пут. Из Милана јављају, да ће се краљ Умберто 20. о. м. вратити тамо. Поговара се, да ће цар-краљ Фрања Јосип и царевић Рудолфо вратити краљу Умберту посету у Милану, само каде, то је неизвесно; једни веле, на скоро, други, на пролеће.

Бечки састанак владалаца — то је тема, којом су овај мах све јевропско новинарство бави. Опште се мисли, да ће тај чин учинити — жали боже — обрт у талијанској политици. Још пре, но што се за јамачно знало, хоће ли се Аустро-угарски и талијански монарси састати, поговарало се, да ће прва жртва тог састанка, ако га у опште буде, бити иредентинске тежње, тј. да се Италија само тако може приближити Аустро-Угарској, ако се одрече тих тежања. Краљ је у Бечу, приближење је ту, дакле — или су Депретис и Манчини дали изјаве, које су бечдије у погледу Иреденте умириле, или — може се мислити, шта чека иредентинске дружине. Берлинци пак мисле, да у Бечу не ће бити речи само о „не спасеној Италији," него у њих превлађује мишљење, да до тога, како ће се даље поступати са распалим турским царством, како ли у Средиземно-поморским питањима, — да до тога стоји, хоће ли Талијанска приступити немачко-аустријском савезу. Вели се, да ће краљ Умберто ићи и у Берлин, но не одмах из Беча, јер цар Виљем није у овај мах толико крепак, да би могао госта дочекати, као што му приличи; но у Бечу ће се одредити, кад ће талијански краљ ићи у Берлин у походе. Француска је преса врло резервисана према бечком састанку. Значајно је, шта је француски министар спољашњих послова, Бартелеми Сентилер, рекао једном новинару о тој ствари. Француска је, рече министар, умирена, јер с Аустро-угарском не живи у непријатељству, а спрошу Италије нема злих намера. Инглеска преса није ни мало задовољна с обртом у талијанској политици. Вредно је чути, шта бриселски „Нор", познати орган горчаковљев, мисли о бечком састанку. Характеристично је, вели бриселски лист, да левичарско министарство приближује Италију аустро-немачком савезу; али опет за то може бити, да ће господа Депретис, Манчини и Занардели окренути лист у смислу конзервативних начела. „Нор" да богме има ту на уму дипломатску војну против „интернацијонале," које се Русија и Немачка још нису окануле, ма да су својим предлозима већ на више места наишле на отпор. Тако се и за Талијанску вели, да је одбила тај предлог: Но ко иде у Беч, од отог може свашта бити.

Сутра, у суботу биће у Бечу **Аустро-угарске делегације** свечано отворене. Очекује се, да ће престони говор том приликом јасније обележити политичко стање, но што га је угарска престона беседа обележила. Најважнији задатак, што га делегације треба да изврше, јест, да претресу и одобре заједнички прорачун. Што се тога тиче, вели, да ће у прорачуну за 1882. год. свота потреба бити за два милијуна већа, но што је у овогодишњем. Сваколика потреба за 1881. год. била је 112·5 мил. велика, а догодишња износи у право 114 милијуна. Вишак тај долази отуд, што ће војени министар, као год и лане, опет искати, да сваки капетан држи јахаћег коња, и што ће за утврђења у Галицији искати већу своту од овогодишње. Вели се, да је потреба војене управе била чак преко два милијуна, али на толико је смањена управним мерама, као нпр. тим, што су многи војници на допусту итд. За војску, што лежи у Босни и Херцеговини, иште се шест милијуна, баш као и ове године; што се тиче босанске управе, заједнички министар не ће за то искати нарочита кредита.

Изишла је из штампе прва свеска нацрта **угарског грађанског законика**, у којој је општи део. Иза кратког предговора долазе општи мотиви и у главним потезима историја правног развитка у Угарској. Цео грађански законик раздељен је на ове делове: а) општи део, б) стварно право, в) обвезно право (облигације), г) породичко право, д) наследно право. У првој свесци јест, као што је поменуто, само општи део, који је овако раздељен: I. Приватно-правне установе (§§. 1—27.) II. О личности, 1. глава: Индивидује (§§. 28—41). 2. гл. Моралне личности (§§. 42—65). III. Ствари (§§. 66—97). IV. Права (§§. 98—104). V. Радње. 1. гл. Правне радње (§§. 105—148). 2. гл. Забрањене радње (§§. 149—153). VI. Посведочавање права (§§. 154—186). На крају је мотивација општег дела. Тај део грађанског законика саставио је будапештански адвокат и саборски посланик, др. Алексије Ђери.

Из листова.

„Трибина" упоређује угарски буџет са аустријским и доноси ове занимљиве податке. „Што се тиче посебно угарског државног прорачуна, то нам упоређење са аустријским прорачуном показује, да би одношаји могли бољи бити. Наши (аустријски) приходи прелиминирани су за 1881. са 407,125.000 форината, а угарски прорачун за 1882. стављен је на 292,700.000 форината. Аустријско министарство трговине прима од тих 407 милиона од прилике 51 милион, а угарско од 292 милиона прима за исте цељи (урачунавајући и субвенције) од прилике 52 милиона. Аустријском домобранском министарству вотирају се од прилике 9 милиона, а угарском од прилике 7 милиона. Аустријски државни дугови изискују 135 милиона, а угарски 108 милиона форината. Ситније ставке дају нам још занимљивија упоређења, из којих се много поуке и конзеквенције за обе стране у газдалуку добити може. Тај појав што Аустро-Угарска има 700 милиона годишње прихода, даје нам право да тврдимо, да би иста држава могла врло велику и важну улогу играти у економском развићу народа."

„П. Лојд" доноси чланак под I. из Сибиња од 12. (24.) окт. под насловом „грчко-источно-романска црква", у ком сравнује романску са српском автономијом. и ову за ограниченију налази. Он пише:

„Обе сада једна од друге хијерархијски одељене цркве, односно митрополије, организираху се одмах по промулгирању зак. чл. IX: 1868 на уставном, слободоумном темељу; оне се састадоше на конституирајућим конгресима, где израдише за руковођење црквени-административних и судских послова „устројство", које је одређивало делокруг појединих нижих и виших корпорација и органа, те исто поднеше круни на највише испитивање и санкционисање.

Устројство српског црквеног устава, без обзира на привилегије, што изађоше пре марта месеца, битно се разликује од устројства, што је за романску црквену автономију нормирано; па и тамо означена права далеко су већма ограничена. У српском устројству је употреба права врховног надзора од стране круне тачније обиљежена и одређена, јер у српском народно-црквеном конгресу фунгира поред правног председника, архијепископа митрополита и уједно патријарха, стране круне одаслани заступник у својству краљевског комесарја, који тачно прати и контролира ток расправа, а романски црквени конгрес води само дотични архијепископ-митрополит.

Ко ова устројства обе цркве добро познаје и садржај једног или другог само летимично упореди, тај ће за цело лако моћи констатовати разлику у погледу на државни уплив и на контролу услед врховног надзора круне код обављања автономије обе цркве".

Мојијем многопоштованим бирачима

у изборнијем срезовима кореничкоме, оточкоме и друго-плашчанскоме.

Данас одозго стиже вест да ће се сабор нов састати ипак 15. (27.) новембра о. г. И то не извјесно и доста жалостно стање, у какво у своме историчном развитку западе овострана српска црква, не даде и мимогред прилике народнијем заступницима на прошломе сабору, да се са својијем народом састану и да пошто положе рачун о своме раду у минулом заседању саборском уговоре, шта радити ваља, да нагло обустављени сваки скоро рад у автономној цркви својој у напредак пође.

Те и с тога већ ова вијест о скором сазиву сабора мора да испуни душу моју као народног свештеничког посланика од три највећа изборна среза српска, када ми се пружа прилика да се са својим многоштованијем бирачима састати и прву најрадоснију дужност као син народа овога пред њим вршити могу, полажући му рачуна о свему, шта сам као заступник његов радио и како сам се кретао у сједницама саборскијем од године 1879.

Многоштована господо и браћо! Ма да је рад мој у минулом заседању саборском познат вами из српскијех листова, то не обзирући се на околност ту, ето ме ношена на крили чистога одушевлења у средину вашу, када као чисто српски бирачи на српскоме биралишту окупљени будете, да вам на жива уста речем све, шта сам као заступник ваш радио на прошлом и шта ћу ако опет задобијем повјерење и поуздање ваше радити на будућем црквено-народном сабору нашем у Ср. Карловцима.

Браћо! Пошто су изборна мјеста од ова три среза у којијем се бира само један свештенички кандидат, свако обашка и једно од другога доста далеко то неће моћи у један дан у сва три среза програм свога посланичког рада развити. И пошто ми у овијем крајевима другијех и бољијех прилика за састанке наше немамо до ли овијех, када се састајемо да бирамо посланика на наш црквени сабор, то држим за најсветију ствар сваког онога, који је био и који жели бити посланик народа свота на своме народноме црквеноме сабору, да не пропушти ни подашто ту лијепу прилику, а да се са народом не састане и не каже му ко је и какав је, и је ли баш тај момак да је кадар у чистом и непритајаном народном духу дати жива израза жељи, потреби и захтијеву народном на пољу обнове и унапређења српске народне цркве и школе.

Браћо! И ја радосно полазим тај посао. И започећу у најудаљенијем и највећем изборном срезу кореничком. С тога најусрдније молим сву браћу, која бирати пођу свога посланика за српски црквено-народни сабор, који ће се 15. (27.) новембра о. г. у Ср. Карловцима састати, као и осталу многоштовану господу и браћу српску, која баш не буде послана на биралиште, да се у што већем броју саставу на биралишту у Кореници, гдје ће имати и они и ја прилику најљепшу, да се свесрдно саслушамо, а нарочно ће ће из мојијех уста чути шта је минули српски црквено-народни сабор урадио око унапређења цркве народне, свештенства народнога и школе српско-народне и како сам и у колико сам кадар био ја као заступник ваш заступати интерес и потребе и срезове, у којијем сам изабран био а нарочно на каквоме сам становишту стајао у расправљању најживљега питања подизања српске народне вјероисповједне школе у крајевима нашијем у којијем живе најјуначнији и најчилији народ српски.

Оно, што будем говорио пред вама браћо у Кореници на дан новога избора полажући рачуна о свом посланичком раду, одма ћу настојати за тијем да из „Заставе" српскога органа дознаду и остали многопоштовани бирачи моји у оточком и друго-плашчанском срезу. А сада довикујући да бог поживи народ и неда му помутити свијести и савијести његове, која од Косова до данас не помућена остаде — биљежим се радосно вашијем послаником.

У Сењу 6. (18.) октобра. (Увод је изостао јер се односи на познате прошле ствари, а простор је листа скучен. У.)

Данило Јов. Прица,
парох сењски — заступник срезова: кореничкога, оточкога и друго-плашчанскога.

ДОПИСИ.

☐ **Земун,** октобра 1881. (Незаконитости наименованог привременог одбора црвеног.) У једном од прошлих бројева цењеног овог листа доказали смо, да је овај привремени одбор црквени на основу §. 36. П. В. вис. рескрипта незаконит пошто су скоро сви чланови његови у крвном сродству међу собом; и то смо јавили да је против овог именовања већ поднесен протест адм. одбору, који ће се ако не пре а оно 28. окт. решити, а спремљен је у истој ствари протест и саборском одбору са преко сто подписа најотличнијих грађана земунских. Овоме злу мора се лека наћи, јер ово абнормално стање шкоди свему, а понајвише подгриза животни корен наше скупоцене аутономије. Ми се тврдо надамо у непомућену справедљивост чланова адм. односно саборског одбора, да неће ову ствар онако тек од ока решавати, него да ће законом у руци свима и свакоме показати, да нам црк. шк. аутономија ваља да буде највећа светиња, те да ће је својски бранити од свачијех злонамерних умишљаја.

Праведан гњев и стид обузима сваког свеснијег грађанина ове вароши, кад види какви чланова има у привр. одб. највеће вароши у архидијецези. Али да, адм. одбор је у непознавању личности на предлог попа Николе исте наименовао, а његов образ ни од чега не црвени. Та да му образ црвени, неби могао скоро ладнокрвно подносити силна ова пребацивања за учињено то дело.

Попа Никола је за ови 10—11 година непрестано говорио, како ми Срби не смо дорасли за аутономију, како треба народу одузети право да утиче на управу црквену, како је то ствар попова, а народ је зато ту „да их плаћа и да се Богу моли." Па тај исти попа, доследно своме начелу — ако у опће такав човек може начела имати — препоручио је у одбор такове људе, који ће њиме руковођени бити „мађ" за нашу аутономију. Људи ови, несамостални поводе се за сваком речицом попином и још двојице-тројице вајних одборника, те чине у раду своме можда и нехотице замашне незаконитости, а тиме иду управо на попину воденицу, јер њему је и стало до тога да буде што више незаконитости, како би могао лакше потврдити своје речи, да не смо дорасли за аутономију. Ако је овај предлог попа са планом учинио, план му је изредан.

Еле, кад је попа добио налог да сазове нове одборнике у седницу ради конституисања, нашао је за добро, да се пре свега размеће са тајним налозима германовим и са опширним делокругом привременог одбора. Незадовољни и вечити протестант бивши привр. учитељ А. Лазић, који ни за време док је најв. рескрипт у погледу школа за границу важио, није хтео да призна управу школску, једва дочека тај опсежни делокруг те са својим приспетљама без икаквог размишљања брже боље изабере нов шк. одбор и управитеља.

Постојећа управа школска не могав ову неза-

ЛИСТАК.

СРБИ, НЕ СЕЉТЕ СЕ ОДАВДЕ.

Народ српски колико је гинуо у биткама на бојишту, толико је бројем опадао и губио се сеобама.

Турци су после Косова Србе ужасно десетковали, стотинама и тисућама које секли које у робље одводили; али нису ипак могли утаманити народ српски у старој му постојбини, у земљама српске некад царевине. Сеобе су куд и камо већма затирале Србе и назадиле народ: сеобе са огњишта свог од старина и сељакање из једног места у друго.

Срби се из земаља српских селише после Косова (год. 1389.) преко Саве и Дунава понајвише овамо, у данашњу царевину и краљевину Аустро-Угарску.

Било је народа нашег у земљама овим од вајкада и пре тога — али тек тада и по тада сташе овде бројем јачати и множити се.

Деспот-Ђурђе Смедеревац стаде Србе гомилама пресељавати овамо у своја села и градове, које доби у замену за Београд (г. 1425.) — то беше прва повећа сеоба народа у ове крајеве; од оно доба заређаше сеобе јатомице једна за другом, кад веће кад мање — до седам на броју. Најзнаменитија сеоба Срба овамо јесте она под патријархом Арсенијем Чарнојевићем (године 1690.) кад добар део народа српског пређе овамо, и настани се у земљама овим као народ, под својим војводама бојним и старешинама шаначким, градским и сеоским.

Од то доба држе се Срби за народ у овим крајевима, признати и пажени изпрва привилегијама царским да су народ по имену и по вери а у данс данашње у земљи овој признаје нас земаљски закон (год. 1868.) по народности, по вери, по имену и језику.

Колика је штета народу српском од тих сеоба и колики губитак био за крајеве српске у потоњој Турској — не спада овамо, већ то иде сасвим на други лист да се казује и доказује. Љути Арнаути, дивљи Черкези и обесни Татари населише онуд питома села и градове, кршне горе, красне винограде, родна поља и њиве — кад се Срби из Рашке и испод Старог Влаха иселише амо.

Две ста година је ето, како Срби у ових крајевих као народ дане трају и србују у приликама кад тежим кад лакшим.

После сеобе Чарнојевића узимаху Србе на броју у царо-краљевини овој око два милијона душа и више.[1]) Дан данашњи бројимо ми, осим Далмације и Боке-Которске још преко 800 црквених општина и у тима близу милион Србаља — то јест у опсегу митрополије-патријаршије српске.

Под пушком и оружјем бојним а под заставама владара ове краљевине и царевине проводише наши оци и праоци живот све до скора — бише они живи бедем против Турчина и против сваког крвника и непријатеља крунама и земљама овим — вазда верни свом владару и вазда врли и честити синови нове нам домовине ове.

По Горњој-Крајини, по добром делу Славоније и Срема, по Банату и Бачкој па дуж Дунава чак до Сент-Андрије, Ђура, Коморана, Јегре и Стојног Београда, по острву Чепељу пружише се и настанише Срби, пригрлише и замиловаше нову ову постојбину своју.

И мало ћеш које бојно поље избројити у историји царо-краљевине ове, на ком Срби бојак не бише за спас и опстанак земаља ових, за славу и част владара свог.

И опет колико год Срби бројем опадаху у рату толико се и још већма губише сеобом и расељавањем.

У поменутим местима, па и другим, поименце овде не реченим: у Ђуру, и Коморану, Вацу и Јегри и т. д. цигло осамљене дивне цркве српске казују још да је и тамо некад Срба било и црквених општина српских.

Прилике државне и нарочито попаорисање (развојачење) а по том насиља спахијска збијало је Србе све ближе к југу, особито пак у доскорашњу Шајкашку и Милицију банатску.

Срби дођоше овамо, како већ рекосмо, под оружјем — и јунаци нехтијаху живети без оружја и реда војничког.

С редом и стањем војничким крај свеколиких незгода било је и једно добро: куће се нису смеле делити, фамилије морадоше живети у задрузи, док се год не би толико намножиле биле, да су се могле и морале делити, и свак по том кућу кућити и нову фамилију подићи. Отуда су по неким селима и варошима поницали читави шорови кућа и фамилија једне исте задруге, једног истог презимена и порекла, као што су још и данас, на пример: Мушићани (или Мушицки) у Ђурђеву, у доскорашњој Шајкашкој, њих до седамдесет кућа и фамилија на броју, лозе и поникли славнога колена владике Мушицког. Одржаше се тако и после размилитарења некоје фамилије до дан данас где где и по варошима: у Сомбору, Атанацковићи, род и племе владике Платона, Маширевићи, сред којих пониче српски папријарх Самуило; у Новом Саду: Шилићи, Летићи, Пејићи, Кузмановићи, Ракићи; У Великом Бечкереку: Субићи, Враг-Маркови, Вукови, Црњански, Савићи у којих се роди знаменити Иван Југовић (Јефта Савић) и т. д.

И док је народ наш овде држао се за друге и заједнице крова и огњишта, није се ни пошто ни куд селио ни потуцао од немила до недрага — као што ето у зао час од ово неколико година поче.

Земље, то највеће благо народно, знадоше наши стари пазити боље нег данас и одржавати. Мало по мало па се свикоше Срби и по паорији (као што зваху развојачене крајеве) под вармеђама и спахијама; не потраја дуго, па и по слободним варошима и уређеним магистратима варошким.

И народ је наш напредовао, мал-не у свачему: Срби ратари у Банату у Бачкој и по

---

[1]) Толико их на ракам узе учени професор Де-Лука у књизи својој, коју књижевници знају по имену Codex (зборник) de Luca.

конитост да трпи, пошто се она очевидно противи §. §. 123 и 128. најв. уредбе за срп. народне школе од 1872., који изрично наређује да шк. одбор и управитеља бира црк., шк. општина преко своје црк. шк. скупштине, а никако црк. одбор, а то још мање привр. одбор, који је у изузетном стању постављен да организује скупштину и да текуће послове решава, и то послове мање важности, који се тичу цркве а не школе — пријави овај чин привр. одбора — адм. одбору, који баш на основу горе речених § §. шв. уредбе подигне и новоизбрани шк. одбор и управитеља са звања, а нареди да управа и на даље у звању остати има.

То је дакле прва незаконитост, коју привр. одбор учини, и због чега је морала од адм. одбора моралну ћушку да претрпи. Одбор је тако опијен, да држи да је он на законитом становништу, а попа се у себи радује, где му ови терају воду на воденицу.

Quid nunc? Па наравно: протест. Наши „поштењаци" и људи којима је свака друга реч закон закон, мисле да се вечитим протестирањем у садашњем достојанству одрже. Попа се брзо споразуме са својим вајним стручњацима, те одбор бржебоље реши да се против наредбе адм. одбора уложи уток а. шк. одбору! Заиста, ово решење одборско је да се благо изразимо, непоштивање наредаба једине своје предпостављене власти. Та овако се само тамо ради, где закон није закон, него мртво слово на папиру, где су људи уверени да ће их неко — за кога држе да је изнад закона, у својим злонамерним тежњама потпомагати. Може ли бити веће дрскости него кад адм. одбором постављен привремени црк. одбор не слуша наредбе оне власти која га је и поставила? То зар у адм. одб. нема људи, зар адм. одбор нема снаге да покаже нашим „поштењацима" да је још закон — закон, и да се наредбе више власти, које су на закону основане поштовати морају?

Адм. одбор је поставио овај наш „поштењачки" привр. одбор, и одредио му делокруг, који се састоји у том, да организује скупштину и да решава текуће послове. Привремени одбор пак прекорачи границе свога делокруга, те бира школски одбор и управитеља. Административни одбор као надзорна власт, која је позвана да закон чува и тумачи, укине тај чин привр. одбора, пошто је и незаконит и не спада му у делокруг — дакле не добише ни од кога за то пуномоћ, него учинише то на своју одговорност — онако као што би то ба то банови слободњаци што незаконито учичили. Приврем. одбор као што рекосмо уложи уток против решења адм. одбора и то а. шк. одбору. Дакле своју власт, која их је поставила и делокруг им одредила, туже сасма ненадлежној власти. Они веле да је ово школска ствар, да се у ту ствар нема адм. одбор да пача. Е да, зар збиља тако наши „поштењаци" мисле. Врло су на кривом путу. Овде није питање школско и законито изабраног школског одбора и управитеља, не — овде је питање о томе: ко је позван да пази да се закон тачно извршује, ко да тумачи закон, овде је питање о гажењу закона, прекорачењу свог делокруга, а ту једино адм. одбор као адм. власт позвана да решава па била учињена незаконитост ма које природе.

Ми се тврдо уздамо, да се а. шк. одбор неће ни упуштати у решавање ове ствари, јер она апсолутно не спада у његов делокруг. А. шк. одбор имао би само да узме на знање избор шк. одбора и управитеља и ништа више. Али пошто је тај избор као незаконит од надлежне адм. власти уништен, то ће и овде наши „поштењаци" са своји стручњаци у тумачењу закона и поп Ником красно да наседну, јер им а. шк. одбор неможе протест уважити и припомоћи да се незаконитости чине; пошто није он позван да решава о законитом ил незаконитом избору шк. одбора и управитеља него је позван да пази, да се закон који се односи на адм. посао око школе и на унутарњи живот школе од позватих месних органа тачно извршује.

Друга незаконитост јесте избор питомца за закладу др. Ђ. Пантелића — дакле невршење воље завештачеве.

Када је године 1869. та заклада ступила у живот и када су прве штипендије раздаване, протумачила је општина вољу завештачеву и наредила да се на основу „основног писма" исте закладе има стипендија да издаје само ученицима више гимназије, реалке или универзитета. Па тако је то од тог доба све до данас практиковано, и ни једна власт нити ико други па ни сам попа Никола, који је колико пута при раздавању штипендија био, никад није казао да је чин црквене општине против воље завештачеве — дакле незаконит. Једанаест пуни година било је раздавање стипендија законити, али данас, када ваља да се награди човек „наше клике" — није рад досадање општине законит, и привремени одбор руши сталне закључке општинске. С вашим имањем г. г. одборници награђујте најзаслужније међу вами, али са општинским имањем рукујте савесно, јер зато ћете сваки посепце лично одговарати. Стипендију ову не сме куратор те закладе издавати, док законито тело избор овај незаконити не поруши, па и сам председник тога привременог одбора не сме подписати упутницу на куратора ради издавања стипендије, јер и он сматрајући овај избор за незаконит уложио је свој сепаратан глас против избора у записник. — И овај је избор дело попа Николе, јер да је он као најинтелигентнији члан тога одбора односно као повереник конзисторијални нашао „основно писмо" те закладе, па да је обавестио те просте људе, који су сви заведени А. Лазићем, чијем су сину и дали стипендију, не хајући зато, што овај у месту слуша дојњу реалку и за столом очиним једе, а што многи заслужнији па страни се сиротињом пати — да су на незаконитом путу, тада би избор друкчије испао. Али да, поп Никола и њима чини по вољи ма и против закона, јер долази — избор посланика. А по речима његовим њему и није стало ни до чега другог него **да изабере клерикалца за посланика, да Герман постане патриархом**, па да он уз своје стечено богатство може још и црвен појас за заслуге да понесе, а општином нек управља ко хоће.

Другом приликом ћемо и на даље да износимо безакоња овог привр. одбора, а у томе нећемо оскудевати особито при избору посланика и општинара. Кад већ споменусмо избор посланика, морамо да наведемо како се проноси овде глас да ће привр. одбор у име своје странке истаћи за кандидата овдашњег градоначеоника, а у случају ако се он неби примио, биће кандидат познати земунски раздорник — Павлић. Ми смо тврдо уверени, да се градоначеоник неће примити кандидатуре настражњачке партаје а од Павлића свачему је се надати. Нема тог звања и почасти на белом свету овом, за које он дорастао није.

Н. Из Старог Пазува 12. окт. У хитости не пропуштамо вам јавити, да смо данас неке госте у ванредној мисији имали. Гости су ти, наши познати туркоси. Наш је изборни срез тако несрећан, да су баш ultra-туркоси у нашем срезу и никада избор посланика неможемо да обавимо, а да се с њима не боримо.

У старо-пазувачком изборном срезу управо је легло те народу непријатељске чете. Ту су: Сечански, Магарашевић и злогласни поп Јоја. Још нисмо ни наредбу административног одбора добили, када ће избор посланика у нашем срезу бити, а већ они раде у велико.

Имадосмо данас у гостима 3 пара и по — попова. На челу им је администратор протопопијата Чобанић. Он није жалио свога мркова, но је по блату и киши долетио из Карловаца у наше место, те у друштву са попом сурдучким и још четворицом облећу око трговаца овдашњи, врбујући их за себе и за свога патрона Германа.

Незнамо управо кога кандидују, но чућемо кроз кратко време и јавићемо вам, за сада само обзнањујемо нашем изборном срезу, да су поранили и свој паклени посо одпочели. Облећу око овдашњи трговаца и фале се, да су прваци пазувачки већ њихови, но ми неверујемо њиховој фали, пошто смо већ толико пута осведочили се, да су како старо-пазувачки, тако и по другим селима трговци, свагда били уз народ и толико су пута већ оправдали оно поверење, које им је народ свагда поклањо, те уздамо се, да нећеду стечено лепо име код народа и оно красно поверење, што су га имали, проиграти!

Чујемо, да су вивите Германове млого допринели, да се у Старој Пазуви свест народна помутила. Ми смо осведочени да трговци: Јанковић, Петровић, Љубиша, Вуић, Пауновић и Трумић нећеду вером превнути и за тањир сочива толи лепо поверење народно продати. Германи су за времена а народ је вечит!

Ваљда није наш срез пао на теме, да бира дискредитирате попове, који само за свој интерес исто су тако Германови, као и сваког другог старешине. Идемо да видимо! Кад дође 12-ти час, видићемо ко је вера, а ко ли невера!

Вуковар 7. окт. (Из тога дописа саопштавамо толико, колико се на разјашњење услед дописа у бр. 138. и 140. „Заставе" односи; личну препирку изостављамо. *У.*) На две године пре смрти пок. Васе Булића, буде му једногласно изабран за пароха у Бршадину син Петар, који се и сада тамо као такав налази, а донде био је код оца му капелан више година.

Пре годину и пол умре парох Булић Стева, а пре неколико месеци умре и садруг му парох Васа Поповић и услед смрти овога остаде Боровска парохија упражњена, те тако настаде у Борову жалосно стање каквог још боровци доживили нису. —

Сад се пак као што то бива свуд, и овде т. ј. у Борову започе кортешовање, али истину велим не од стране Булићеве, но од удовице пок. Васе Поповића и доброг му сина Саве, који не пожалише трошка, те двојицу парохијана као тобоже депутацију неку од стране села Борова, послаше чак у Карловце, да моле за пароха сина њена Саву, који још ни испита није положио, дочим се г. парох Бршадински Пера Булић нашао на раскршћу, дали да се иште у Борово или да остане у Бршадину где и сада живи мирно на опште задовољство бршадинаца. Овај се није дуго премишљао, реши се једном коначно да у Бршадину остане, узевши у обзир жалосно стање Борова, које је настало услед одувете од стране властелинства земље и услед рђавих година, које наступише, те је у Борову тако жалосно материјално стање, да је Борово тако рећи пропало; узев још у обзир и то да он погледом на здравље и састав тела свога неби можда у стању био онако савестно као отац му Стеван, вршити дужности свештеничке и следити примеру оца свога, који је имајући онда и супароха доста савестно вршио дужности, јер гледајући на материјално стање, па ако се оће подпуно одговарати дужностима, то једва да би и двојица вршити могли.

Слушајући дакле да су неколицина боровца наумили бирати г. Петра Булића са Савом Поповићем, то се онај први реши, да ради мирнијег и лакшег живота и деце своје ситне ради, остане у Бршадину, где ће заиста и остати, вити ће Боровске парохије тражити, а то је већ више пути изјавио боровцима о чему сада сво Борово зна. —

За време док је Булић неодлучан био и док га наговараху и молише његови сви имајући права избора пријатељи, да у своје време компетира, помоли се дописник, но када већ известио о истинитом решењу г. Булића да овај компетирати неће и не мисли, и да свој хамбар и у опште да се овај почео фактично селити у Бршадин.

Вести из народа.

— Из Срема вам јављају, да се и на црквеном пољу у нас нека прогањања спремају баш као оно пред изборе за политички сабор. Честити свештеници народни: из Врдника Стеван Моловић, из Руме Авакум Стајић цитирани су од г. администратора у конзисторију за 20. Октобар. Мал' да неће г. администратор да их за време избора онако мало у брашнари задржи, било зато да ти уважени и од уплива свештеници не уплившу на изборе за предстојећи народно-црквени сабор било из бојазни да неће баш они главом од стране свештенства за посланике бити бирани. Међутим је г. Моловић довољно познат нашем свету са свога рада на црквеном и просветном пољу и као свештеник и као члан арх. шк. одбора, због чега га је пок. патријарх и одликовао црвеним' појасом. Сада га је часна конзисторија архидијезална кандидовала за свештеника иришке обштине и Иријанима ће се само моћи честитати, ако изберу тако вољаног слугу божијег за свога пароха.

Нови Сад, 15. октобра. — Јуче после подне састао се одбор овдашње добротворне задруге Српкиња у ванредну седницу. Осим других предмета узет је у претрес допис ц. и. Школског Савета, да се оснују у Новом Саду школице и чувариште за малу дечицу, док не дорасту за основну школу. Изабран је пододбор и замољен г. А. Варађанин, управитељ више женске школе, да састави основу и да се удеси све што треба за оснивање тих преко нужних завода дечијих и у нас, те по том да се опширан предлог поднесе главној скупштини задруге исте. — Дојакошња перовођа задружна гђца Милица Милетића захвалила се на тој почасти, јер ће отсуствовати из Новог Сада дуже времена. Замољен г. Варађанин, да записник води до главне скупштине, а гђци Милетића изречена у записнику одборском захвала на дојакошњем вољном и ревносном заузимању и труду. — Углављено је на послетку, да задруга ова приреди прву своју редовну забаву у корист цели задружне на покладе божићне ове године и замољен професор г. Сандић, да сходним говором отвори ту забаву. Овдашње читаоничко певачко друштво обећало је на тој забави суделовати а ученице више женске школе српске приказаће том приликом глуму „Љубицу" од професора г. Стевана Ј. Јефтића.

— Данас је била у Будапешти пред поротним судом конечна расправа против овдашњег немачког листа „Бач-бодрогер-Пресе." Одговорни уредник, г. Е. Ј. Фухс, осуђен је, као што брзојављају, на две недеље дана затвора и 218 фор. накнаде судских трошкова. Супстрат парници био је чланак под насловом „У Угарској", који је лане децембра месеца у истом листу изишао и у ком се поводом познатог затварања немачког позоришта у Будапешти говори, какве збиља јесу народносне прилике у Угарској. Државно надодветништво назрело је у чланку дражење против мађарске народности.

НОВИЈЕ.

— Пожешки велики жупан Вардијан наименован је за загребачког великог жупана.

— По што је у Банату овогодишња жетва рђаво испала, то је тамишка жупанија многим општинама земљарину отпустила. Она је даље одобрила 50.000 фор. за набавку семена.

— Преговори Аустро-угарске царинске и трговачке конференције опет су 11. о. м. већ по неколики пут прекинуте. У току конференција показло се, да не вреди, већати о појединостима, док се год обе владе не споразумеју о начеона питања. До споразума пак не може иначе доћи, особито што се тиче финансијске и царине на камено уље, него само непосредним преговорима међу обема министрима. Тога ради остављено је, да оба министра међу собом уреде начеоне ствари, кад се поводом делегацијских расправа обојица у Бечу нађу. Тек после тога моће царинска конференција на ново уређивати детаљне ствари.

— Женијски пуковник, Александер Николић, одређен је за повереника српске владе у послу, кад се буде одлучивало, коме ће се дати концесија за грађење савског железничког моста. Угарска је влада, као што је познато, већ расписала стечај за грађење. — Министар финансија, Мијатовић, наредио је, да се изради општа царинска тарифа.

— Како „П. Л." из Дубровника јављају, по налогу министра Славија ићи ће задарски прота Ђорђе Николајевић, у Босну, да прегледи стање тамошње српске православне цркве и у Сарајеву да оснује семениште.

— Бечкој старој „Преси" јављају 12. о. м. из Сретца, да је у Габрову немира било приликом избора општинских власти; две сатније војника послато је тамо, да мир и ред поврате.

— „П. Л." пак дознаје 12. о. м. преко Букурешта, да је у Радомиру и Сретцу такођер великих немира било, и то због неупутног понашања порезних повереника. Том приликом затворено је 80 људи.

— Како „Моск. Телегр." дознаје, Русија би била вољна, да место 300 милијуна ратне штете, што јој Турска по берлинском уговору треба да плати, прими каку турску област у Јерменској. Због тога је са нужним пуномоћијем отишао у Цариград тајни саветник Тернер.

— Француско министарство имало је 10. о. м. седницу. После тога говорило се по Париву, да оно не ће дати оставку, док се коморе не састану, па ни онда да не ће дати никаку изјаву, којом би спречило интерпелације о походу у Тунису. Коморе се пак састају данас, у петак.

— У лондонском Хајд-парку приредила је великобританска пољска лига 11. о. м. митинг (збор) на ком је било око 50.000 људи. Чланови парламента бесеђаху. Једногласно усвојене одлуке осуђују поступак ирске владе. Митинг је прошао са свим на миру и у реду.

— Јуче, у четвртак почели су избори за немачко царевинско веће.

Разне белешке.

(Опет земљетресу Загребу.) У Загребу је 11. окт. опет било земљетреса. У 10 сах. 11 минута поплаше се загребчани од подземна шума. У тренутку ока удари јак потрес, који је три секунда трајао. Многи је дом добио пукотину, али веће штете није било. Земља се тресла таласасто, правце од југа северу.

(Китајски министар о репатим звездама) Када се летос појавила у Китају репата звезда, уђе велик страх у сујеверне Китајце. Министар унутрашњих послова разашље на то окружницу свим намесницима, те поменув у окружници, да је звезда весник божје срџбе и претеча рата, глади, куге итд., опомену намеснике, да буду спроћу становника праведни, да

Срему беху припознати и угледни са своје вредноће и имања; Срби занатлије дуго и дуго били су на гласу са својих заната разне руке и ваљане и поштено израђене работе занатске — по свој Угарској, особито по варошима Табану, подграђу будимском, па у Сент-Андрији, Сомбору, Бечкереку, Тамишвару и Араду; Срби трговци трговину водише велику у ових крајевих: трговци целебдије, рогатом марвом крупном и ситном, белом и мрком, ланом и кудељом, чојом и сукном, дрви и другом сировином први бијаху на пијацама угарским у Сегедину, Пешти, Ђуру, Коморану, Вацу, и Стојном Београду — сви редом наговештени светлали они образ у земљи овој и себи и народу; а у она тешка времена куд и камо тежа него што су данашња. Подносили они патње и страдања голема; од вармеђа и спахија и од млогог те млогог поглавице војничког . . . па се ипак нису селили одавде, већ чували и дизали кућу своју и огњиште!

Камо среће лепе да тога не учинише ни после! . .

Навалише на праоце нам унијом — унијаћењем и силом-католичењем; дирнуше Србину у веру православну, у највећу светињу Србинову, а кроз то и у име српско и народност; јер ко се год поунијати ил кога силом поунијатише ил покатоличише, — тај није био више Србин, подмадак му претопи се и изгуби се у туђ сој и народ као оно негда потурчењаци у Турке.

Заистину, голема погибија попрети отуд народу нашем у земљама овим — већа од оне после на вечитом разбојишту с Турчином, старим крвником својим а дуго и дуго, напасником свеколике земље Угарске и чак Беча, града царева!

Ту голему неприлику српску окренуше на своју руку и корист двојица тројица поименце војничке поглавице народа Хорват, Шевић и Прерадовић те одселише око двеста хиљада душа Србаља у Русију из родних, богом благословених крајева Баната и Бачке, први год. 1751. а друга двојица год. 1753.

У Русији окрстише Срби крај свој новонасељени именом Нова Србија — али сродна капца крви српске за мало па утону у оно неизмерно море руско: претопише се Срби у Русе, поизгибоше и онуд на бојиштима али највише их помре од туге и жалости за завичајем својим...

Данас онуд, око Кијева по населбинама тим ни најстарији људи не памте нити знају да су рода и порекла српског!

А шта по селима и варошима, по богатим њивама, ливадама и гојним пашама око Сегедина, некадањег Јанопоља и потоњег Арада, Сомбора, Бечкерека, Тамишвара, Панчева итд.?

За добар новац, обречен ал не добивен, нађе се некакав Лајтнер па зађе од места до места, од вашара до вашара, по неком крају Немачке те поврбова и покупи, што но реч, с брда дола гомиле Немаца и дођоше и населише опустела места и крајеве наговештене.

На Лајтнера угледаше се и други шпекуланти и његовим трагом идоше и чинише као и он.

(Свршиће се.)

не ниште сиротињу, у опште, да поступају благо с народом, не би ли их мимоишла божја каштига и влокобне звезде нестало.

(Ретка светковинь) светкована је 1. октобра у Јашу у Карабогданској (Молдави.) Један лист, што у Сибињу излази, извештава о томе: У спомен Годишњег дана, кад је Буковина силом отргнута и Аустрији придружена и кад је кнез Ђика погубљен био, држан је у саборној цркви у 10 сах. парастос. За тим је литија са карабогданским митрополитом ишла кров више главних улица, док није дошла до главног трга, где стоји споменик славнога кнеза. Ув пут је капела 13. доробаначке пуковније свирала жалбени марш. На тужној светковини учествовале су све војничке и грађанске власти, политичка тела, задруге и дружине итд.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ИЗИШАО ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ

„ОРАО“

ВЕЛИКИ ИЛУСТРОВАНИ КАЛЕНДАР

ЗА ГОДИНУ 1882.

Овај највећи, најбољи, најлепши и по томе и најјефтинији српски календар, који је за ово седам година дана распрострт у до 100.000 комада по свима крајевима, где има Срба, штампан је ове године сасвим новим словима. а на новом брзотиску, што штампа нарочито илустрације.

КАЛЕНДАРСКИ ДЕО „Орла“ уредио је највештији зналац овога посла у нас професор **Александар Сандић**. Овај део доноси знамените године српске и опште, годишња времена, помрачења сунца и месеца, црквено рачунање времена, пасхалију, небесне знакове, сунце и планете, особито брижљиво израђену планету владарку. У сваком појединoм новим и лепим знацима урешеном месецу стари и нови календарион, мене месеца, гатање о времену, предзнаке о години, радње месечне на дому и у пољу, народне и земаљске светковине, корисне белешке, статистику земаља и владара.

„Орао“ доноси и у овоме своме осмоме лету за годину 1882. најодабранији забавни и поучни садржај урешен уметнички израђеним сликама.

Забавно-поучни садржај

„Орла“ за годину 1882. грана се на ове одељке:

НАРОДНЕ ЗАДУЖБИНЕ: 1. **Животописи и завештаји народних добротвора:** Васе Живановића и Дане Бањанина. 2. ПРИПОВЕТКЕ ИЗ СРПСКОГА ЖИВОТА: **„Многаја љета“** од С. В. П. 3. ПУТНИЧКЕ СЛИКЕ: а) **Плитвичка језера** од Мите О—ћа. б) **У хајци.** Од Милана Ђ. Милићевића. 4. ИСТОРИЈА НАШИХ ДАНА: **Царевић Рудолф и царевићка Стефанија.** 5. СРПСКИ КЊИЖЕВНИЦИ и УМЕТНИЦИ: а) **Петар Петровић Његош.** б) **Вук Врчевић.** в) **Корнелије Станковић** — од уредника. 6. НАРОДНО ЗДРАВЉЕ: а) **Мане нашег народа** од др. Л. С. б) **Алкохолизам** III. од др. Ђорђа Натошевића. 7. НАРОДНА ПРИВРЕДА: а) **Справа за истресивање меда** од проф. Јована Живановића. б) **Метиљ.** в) **Како се боље и јефтиније ради виноград** од К. Гросингера. г) **Бобичаво и јагогњичаво воће** од Јована Борјановића. 8. ПРАВНЕ ПОУКЕ: **Најновији угарски закон о измени белеге и пристојбина** од др. П. 9. СТОЧАРСТВО: а) **Арапски коњ** б) **Суждребне кобиле и ждребад.** 10. ПЕСНИШТВО: а) **Пролетња зора** од Миленка. б) **Мучно и ласно,** народни приговори од Вука Врчевића. 11. БЕЛЕШКЕ **зарад разумевања слика.** Вашари и огласи.

Илустрације

за „Орла“ 1882. израђене су брижљиво и уметнички у првим заводима у Бечу и Липиској.

„Орао“ за годину 1882. доноси 30 слика, наиме:

I. **Насловну слику:** Руски цар Александар III. и царица Марија Феодоровна. II. **Ликове:** 1. Васа Живановић. 2. Дане Бањанин. 3. Александар Обреновић. 4. Царевићка Стефанија. 5. Царевић Рудолф. 6. Корнелије Станковић. 7. Вук Врчевић. 8. Петар Петровић Његош. III. **Слике из Србије:** 1. Манастир Раваница. 2. Варош Куршумлија. 3. Варош Прокупље. 4. Српски ослободилац. IV. **Слике из Црне Горе:** 1. Слике из црногорског живота. 2. Бора у Црној Гори и Албанији. V. **Слике из Босне и Херцеговине:** 1. Град Требиње у Херцеговини. 2. Лимска долина код Стергачине. VI. **Слике пригодне:** 1. Пролетња зора. 2. Мапа Плитвичких језера уз путопис. VII. **Слике из Русије:** 1. Смрт рускога цара Александра II. 2. Руска се војска заклиње цару Александру III. VIII. **Слике из природе:** 1. Медведи. 2. Бобичаво и јагодњичаво воће 6 слика. 3. Арапски коњ.

У календарскоме делу има чистих изрубрицираних листова за белешке.

„Орао“ за год. 1882. штампан је на финој артији, чисто и укусно и стоји само 50 н. или 1 дин.

Наручбине из Србије примају књижарнице: **В. Валожића** и **Петра Ћурчића** у Београду, које растуривачима рабатују 20—25%. Остале наручбине упућују се на потписану штампарију. Растуривачима дајемо **књижарски** рабат, а за готово још већи.

На „Орлови“ крили узлетео је и **„ЦАРИЋ“** мали календар са сликама за 1882. — Цена 20 новч. или 2 гроша. Рабат и наручбина као у „Орла.“

ШТАМПАРИЈА А. ПАЈЕВИЋА У Н. САДУ
издавалац „Орла“ и „Царића.“

СРБАДИЈА

ЧАСОПИС ЗА ЗАБАВУ И ПОУКУ
уређује
Стеван Ћурчић.

Изашла је из штампе девета свеска са овим садржајем:

Хајдукова мајка. Спев од Љубинка,
Вереница. Црта из народног живота од Мила.
Видосава. Трагедија у пет чинова од Николе Ђорића. (Одломак из петога чина.)
Золтан Карпатија. Роман Јокајије. С мађарског превео Ђорђе Поповић.
На гробу Симе Милутиновића. Песма Драгутина Илића.
Приче мудрих људи. За српску омладину удесио Атанасије Николић.
Народно позориште у Београду. Од Ј. Ђ.
Српски грб и српска застава. Од Ђ. П.
Историја српскога народа. Написао Венијамин Калаји. С мађарскога превео Гаврило Витковић.
Листак: Гимназије. — Завод Остоје Вукашиновића. Матица Српска. — Из карловачке гимназије, избацују се српске књиге. Јужно-словенске попевке.

Јављамо нашим претплатницима и претплатницама, да ћемо им у место обећане слике уз доплату дати уз дванајсту свеску бесплатну премију

Карту Србије.

На овој најновијој карти кнежевине Србије (на којој је скоро и цела Црна Гора и знатан део Старе Србије) наћи ће наши читаоци и читалице и новоослобођене крајеве, сва окружна и среска места, вароши, паланке, већа села и манастире, а нарочитим знацима обележена су сва она места, где постоје поште, телеграфи и ђумруци. Поред тога обележена је на карти жељезничка траса, насипи и сеоски путеви. Једном речју ова је карта веома тачка и потпуна.

Надамо се да ће карта Србије добро доћи нашим претплатницима и претплатницама, јер је кориснија од сваке друге премије. Леп одзив српске читалачке публике ставља нас у могућност, да премију место уз доплату дамо бесплатно — на поклон.

Са овом свеском навршио је наш часопис трећу четврт и ми се радујемо што можемо рећи, да је „Србадија“ за кратко време свога опстанка стекла веома знатан број пријатеља у свима крајевима Српства а на име у Србији и њеној престолници. Леп одзив српске читалачке публике осигурао је опстанак нашем часопису.

Уљудно позивамо све оне наше претплатнике и претплатнице којима је истекла претплата, да је што пре обнове.

Претплата се прима непрестано. Све свеске, што су до сад изашле, могу се још добити.

Уредништво „Србадије“.

ТРГОВИНА И ПРОМЕТ.

У СИСКУ, 11. октобра. Пословни весник Шипуша и друга.

Пшеница. Иза нашег последњег извештаја продавато је на нашој пијаци, у помањкању привоза финије каквоће само овде па залихи налазеће се пшенице слабије врсте, и то старе српске по ф. 10.30, н. нове хрватске по ф. 10.50/60.

Питања на фину пшеницу имаде за наше ближње млине као и за краљску.

Раж је цена по ф. 8.50

Кукуруза старог финог банатског продато је последњих дана око 2000 метарцената на темељу цене од ф. 7.15/18. за Карловац. Ова продаја није била за покриће можда обстојеће потребе већ на шпекулацију, јер се предвиђа да ће на зиму и на пролеће однос кукуруза одавде за Карловац и горњу Крајину доста знаменит бити.

Босанском кукурузу бележи се цена ф. 7.10/15.

Зоби нове босанске довезено је око 1000 метар-цената, и продата је решетана и бела врста по ф. 7.30 нерешетана здрава по ф. 7.— до ф. 7.15.

Пасуљ нови бели ф. 9.50 ф- 10.

Шљива нове босанске по ф. 24.— ф. 24½.

Вода је висока, — време нестално, више кишовито.

Курс бечке берзе 15. (27.) октобра.

5% металица	76 60
5% народног заима	75.50
Аустријска златна рента	93.—
Угарска златна рента	118 70
Државни зајам од 1860.	132.—
Сребро	—.—
Ц. кр. дукати	5.60
Наполеондори	9.37
Немачке марке	58.—

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

По закључку данашње главне скупштине ове срп. православне црк. школ. општине расписује се стечај на следећа учитељска места.

1. На једно мушко учитељско место у средњој основ. народ. школи са платом од 500 фор. годишње 150 фор. станарине и 50 ф. у име огрева. Дужност му је да обучава децу у једном разреду и да држи једну певницу у цркви, која му се одреди.

2. На једно путујуће учитељско на овдашњим салашима. Плата је 400 ф. годишње и 50 ф. у име огрева. Школа је на два места салашка смештена и уз свако место има учитељ бесплатно по једну собу и кујну за стан свој. Школа ће се држати три дана на једном три на другом месту. Учитељ ће бити дужан да осим ове школе држи једну певницу на чдејској цркви и повторну школу на једном школском месту. Примећује се пак, да је овако стање ове школе привремено, те и учитељ за кратко време може рачунати на удобније и уређеније стање и пространији стан.

3. На једно управитељско место за овдашње срп. основ. народ. школе са годишњом платом од 500 ф. 150 ф. станарине, 50 ф. у име огрева и 30 у име писаћег паушала, док је управитељ. За ово место тражи се теоретично и практично извежбан учитељ, но том примедбом, да буде спреман, да га општина по своме увиђењу и потреби може време ном повратити у једну своју школу за учитеља са истом платом. Ако би пак доцнији закони школски стали на пут овакој форми управе школске, од тог или би можда општина сама одустала или би се исти показао неспособан ил недостојан за то место: то задржава општина себи право, да, ако га не би хтела ил могла узети за једног од својих учитеља, да га може одпустити уз тромесечну одплату (абфертигунга) пелокупне плате, ако је као управитељ служио испод 5 година, а са погодишњом одплатом ако је од 5—10 год., а годишњом, ако је преко 10 година служио. Дужност ће му бити, осим законс-прописе, да држи у два старија мушка и женска разреда 8—10 часова предмете, који не засецају у обуковну наставу, да држи једну повторну и једну шегртску школу, да води евиденцију за школу способне деце, да по нужди заступа поједине учитеље на краће време и да што чешће обилази и надзирава месне основне народ. школе, тако, да сваког месеца бар једанпут обиђе сваки разред и школу.

За сва ова три учитељска места остаје рок пријави до божићњи поклада 14. (26.) новембра т. г. а молбенице своје са нужним сведоцбама управљаће дотични на месни школ. одбор ове општине.

Из седнице главне скупштине срп. православне црквено-школске општине држане у Новом Саду 6. (18.) октобра 1881.

Др. И. Вучетић с. р.
председник.

А. Варађанин с. р.
привр. перовођа.

3—3

СРПСКА КЊИЖАРА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У НОВОМ САДУ.

Наша најновија издања која сад баш света угледаше нека су препоручена на повољан избор.

НЕСУЂЕНИ
ШАЉИВА ИГРА У 4 ДЕЛА
написао
Др. МИЛАН ЈОВАНОВИЋ.
Цена је 40 новч.

ПЕВАНИЈА
ЗМАЈ-ЈОВАНА ЈОВАНОВИЋА
СВЕСКА ДЕВЕТА.
Цена издању за народ 40 новчића.
Дивот издању 65 новч.

ГОТОВ РАЧУНЦИЈА
или
КЊИГА РАЧУНА
за купце и продавце
изашао је на четир језика и то:
српски, хрватски, немачки и мађарски.
Цена је у тврдом повезу само 40 н.

МАЛА ПЕСМАРИЦА
са 160 најлепших песама
што се данас најрадије певају.
Књига има 80 страна.
Цена је 10 новч.

ОДАБРАНЕ ПЕСМЕ
Бранка Радичевића
КЊИГА I.
Цена је 25 новч.

ПЕСМЕ
БРАНКА РАДИЧЕВИЋА
КЊИГА II.
Цена је 35 новч.

НОВА ПЕСМАРИЦА
са најновијим песмама
из последњих избора посланика.
Књига има 96 страна.
Цена је само 10 нов.

ВАСПИТАЧИЦА
приповетка
од
Фрање Хофмана
превео
ЂОРЂЕ ГЛИБОЊСКИ.
Цена је 50 новч.

НАЈНОВИЈА ПЕСМАРИЦА
СА 400 ПЕСАМА
ратних, ирошких, бачких, потскочица, сватовских и народних.
Што се данас најрадије певају.
Књига има 196 страна.
Цена је само 20 новчића

ПУТОВАЊЕ
по
НОВОЈ СРБИЈИ
Свеска седма.
Цена је свакој свесци 20 новч.

Ко у групи од ових горе наведених књига купи

добија од фор.	2.—	до фор.	3.—	20	процената.
„ на „	4.—	—	—	25	„
„ на „	6.—	—	—	30	„
„ на „	8.—	—	—	33⅓	„
„ на „	10.—	—	—	40	„

Толико дакле процената **приде у књигама** нашега издања — **а по свом сопственом избору.**

У НОВОМЕ САДУ о Малој Госпођи 1881.

СРПСКИ КЊИЖАРИ И КЊИГОИЗДАВЦИ:
БРАЋА М. ПОПОВИЋИ.

4—6

БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА
У НОВОМЕ САДУ

ПОМОДНА, НИРНБЕРШКА, И БЕЛОГ ЕСПАПА

ГАЛАНТЕРИЈСКА, КРАТКЕ РОБЕ ТРГОВИНА

КОД „ЦРВЕНЕ РУЖЕ“ у СОПСТВЕНОЈ КУЋИ БР. 34.

Част нам је пошт. публици јавити, да смо нашу новоуређену горенаведене струке трговину за **сезону јесенску која долази фришком робом богато снабдели.**

Имајући пред очима силну туђинску конкуренцију, ми смо нашу робу набавили не само из бечких, него и из иноземских фабрика а пошто смо велике количине куповали то смо омогућени да можемо свету на руци бити **робом добром, послугом солидном а ценом умереном саразмерно најјефтинијом.**

Те тако препоручујемо у великом избору мушки и женски веш: мушке кошуље беле шифонске, чиста прса и везена, румбургерске кошуље са лепим прекрасним везом нарочито за дарове, — кошуље мушке фарбане и оксфордске разне каквоће; — гаћа памучних и кончаних; — женских кошуља од шифона и кончаног платна лепо везених; — спаваћих рекли; — белих сукања од шифона, и фарбаних од штофа и чоје; кецеља белих и фарбаних, и најновије моде тако званих бугарских; марама џепних белих румбургерских порубљених и непорубљених, фарбаних памучних и кончаних; — чарапа за мушке, женске и за децу лепих белих, и зимских фарбаних разне каквоће у великом избору.

Препоручујемо особито добра чиста и права платна румбургера, холандера и креаса и врло добра квалитета платна шифона; — мола; — креплиса; — батиста; — и паргара. — ЈОРГАНА од пика пархета и постављених кашмирских и сатенских; — МОДРАЦА; — пешкира; исто тако потпун кројачки прибор, и то: мусулина, органтина, ширтинга, сатена, рипса, атлаза за ауфпуц и сваке боје, — бела атлаза за венчање и балске хаљине ширина 62 с|м ценом по метру фор. 1.70 н. (од којега на захтевање шиљемо мустре) ВЕНЧАНИХ ВЕЛОВА и ВЕНАЦА; — мидера белих и фарбаних сваке цене; — ПАНТЉИКА од свиле и рипса, атлаза, сомота сваке боје и ширине; — ДУГМАДИ модни сваке боје и величине; — вула, конаца и хараза, за штрикање, у свакој боји. — Исто тако ЧИПАКА белих за прање, беле и сваке друге боје за ауфпуц. — ЦВЕТОВА и ПЕРАЈА за шешире; — ЦВЕТОВА за накит главе и хаљине у великом избору.

Препоручујемо ваше обилато стоваришће разног француског сапуна и миомириса (парфима) и финог мирисавог и нешкодљивог прашка за зубе. — Исто тако **кишобрана** свилених и вунених; — **ножева** и **виљушака, кашика, служаоника,** — **кавеза,** — **кофера,** — **штапова, албума,** — перореза; — четака за хаљине и косу, чешљева за чешљање и косу; — разног накита за главу и осталог сваковрсног накита и уреса.

Препоручујући ове и све друге поједине ствари, које спадају у врсту трговине ове, част нам је још овим и то на знање дати, да ћемо на захтевање сваке мустре: од атлаза, платна румбургера, платна шифона, чипака и пантљика и т. д. бесплатно слати, а наручбине и поруке са стране на одкуд (нарочито за мушки и женски веш), како нам ко поручи наплатом у наточ (per Nachnahme) тачно савесно и солидно свагда брзо извршавати.

3—6

Одговорни уредник др. Светозар Милетић

Српска штампарија дра Светозара Милетића.